

Архивите проговарят

УБИЙСТВОТО НА ПРЕЗИДЕНТА КЕНЕДИ КАТО ПРОБЛЕМ НА СЪВЕТСКО- АМЕРИКАНСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ

(Новоразкрити документи от Елциновия архив)

От дежурния редактор: Както е известно, след убийството на президента на САЩ Джон Фицджералд Кенеди се създава сложна ситуация дължаща се на два фактора. От една страна, поръчителите на убийството са обществена тайна. Става дума за комплот на мафията, ФБР и екстремистката кубинска емиграция. Доказано обвинен е Ли Харви Осуълд – несретна маниакална личност сменящи се политически пристрастия, бивш морски пехотинец, емигрант в СССР (!) В ареста той е бързо ликвидиран от тексаски мафиот. Съветските пропагандни средства обвиняват „американската империалистическа реакция“ в убийството на собствения си президент, американската пропагандна машина твърди за коварна конспирация на КГБ. И двете държавни ръководства проявяват разум и полагат усилия да не се стигне до невъзвратими последици. Но след това като гъби след дъжд изникват „разкрития“ на бивши КГБ-офицери от типа на Калугин, Митрохин, Суворов, които поддържат версията за руско участие. През 1999 г. президентът Борис Елцин предава на Б. Клинтън съответните документи на КГБ, с което въпросът се смята официално за приключен.

Документ № 1

Шифрована телеграма от съветския посланик Анатолий Добринин

До ЦК на КПСС, 22 ноември 1963 г.

Свърхсекретно, от особена важност
Вашингтон 53927 07 30 23 XI 63

В 16 ч. 00 мин. Американската телеграфна агенция съобщи че полицията в Далас, Тексас, е арестувала американският гражданин Ли Харви Осуълд, 24-годишен, председател на местния клон на Комитета за Честна игра с Куба. Той е заподозрян в убийството на Кенеди.

Съобщава се също, че Осуълд е пребивавал в Съветския съюз известно време и е женен за руския.

Нашата консулска служба потвърди, че Осуълд действително е живял няколко години в Минск. Той се е оженил за съветската гражданка Марина Николаевна Прусакова. През юни 1962 г. те заминават за САЩ. Но през март 1963 г. Прусакова подава заявление да се завърне с дъщеря си в Съветския съюз. Консулското управление на Министерството на външните работи на СССР информира, че заявлението и е било отхвърлено.

Консулската секция на нашето Посолство във Вашингтон разполага с кореспонденцията между Осуълд и Прусакова по въпроса за връщането и в СССР. Възможно е американските власти да поискат да се запознаят с нея.

Тъй като в тази кореспонденция няма нищо, което да компрометира Съветския съюз, можем да се съгласим да им я предадем (като предварително премахнем съображенията на Министерството).

Моля за инструкции.

Местната телевизия и радио, които предават само информация за убийството, постоянно намекуват, че убиецът „навярно е свързан с крайно леви елементи“.

Анатолий Добринин

Документ № 2

Шифрована телеграма 46 от Анастас Микоян до ЦК на КПСС

Съветски държавен представител на погребението на Кенеди
Свърхсекретно, от особена важност
Вашингтон 54416 11 30 26 XI 63

Днес, по време на президентски прием, проведох няколко кратки разговора с американски ръководни лица, които казаха следните по-важни неща:

1. Всички те – държавният секретар Дийн Ръск, посланикът в Москва Томпсън, директорът на Агенцията по разоръжаването Фостър, други висши чиновници от Държавния департамент изказаха дълбока благодарност за присъствието на съветски специален представител за погребението на Кенеди. В допълнение към това, те добавиха, че при новия президент Линдън Джонсън политиката на Кенеди спрямо СССР ще бъде продължена и укрепена.

2. Посланик Томпсън в разговора си с мен засегна темата, която бе разисквал вчера с другаря Добринин. Ставаше дума за реакциите на съветската преса, и по-специално за обстоятелствата около разследването на убийството.

Основната мисъл на Томпсъновите коментари бе, че съветските оценки за ролята на ултрадесни елементи в убийството на президента (и на убиената му Осуълд) усложняват обстоятелствата. Те затрудняват американските среди, които желаят подобряване на американско-съветските отношения, дащото американската преса веднага реагира с обвинения за „съветска и кубинска връзка в убийството“.

Аз казах на Томпсън, че не искаме никакви усложнения; обаче не можем да пренебрегнем факта, че американското правителство все още не е провело истинско задълбочено разследване, а американската преса вече се нахвърля срещу нас с готови обвинения.

Томпсън отговори, че той разбира всичко това, но ме помоли да разбере и неговите съображения. Правителството се-

га разследва всички конкретни обстоятелства. В наш общ интерес е, подчерта той, съветската преса да се ограничава с наличните факти и да се въздържа от преждевременни заключения докато приключи разследването. Тъй като в противен случай тя ще налива вода в мелницата на онези, които желаят да разпалват антисъветска и антикубинска истерия.

Моята оценка е, че правителството на САЩ не желае да ни въвлича в тази афера. Но то не иска да се конфронтира с крайната десница. То очевидно желае цялата тази работа да потъне в забравата колкото е възможно по-бързо. Реакцията ни по отношение на тези убийства вече изигра своята роля. Президентът вчера официално заяви че ще бъде осъществено цялостно разследване на случая.

Смятам, че в по-нататъшните изявления на нашата преса тези неща следва да бъдат взети под внимание. Това ще отслаби по-нататъшните опити да се разпалва антисъветска и антикубинска кампания.

А. Микоян
25 ноември 1963 г.

Документ № 3

Шифрована телеграма от съветския посланик Анатолий Добринин

До ЦК на КПСС, 26 ноември 1963 г.

Свърхсекретна, от особена важност

Вашингтон, 54607 9 40 27 XI 63

Моля да имате предвид писмото на Лий Харви Осуълд от 9 ноември 1963 г. чийто текст е предаден в Москва по телефона (?) от „близки съседни“.

Това писмо е явна провокация; то създава впечатление, че искаме да го използваме за някакви свои цели. То изобщо не прилича по нищо на другите писма, получавани досега в посолството от Осуълд. Подозрението, че това писмо е фалшификат се подсилва от факта, че то е писано на машина, докато другите писма са ръкописни.

Съвсем близко до ума е, че това писмо е скалъпено от онези, които сами са ангажирани в убийството на президента. Възможно е Осуълд да е написал това писмо под тяхна диктовка, срещу някакви обещания, след което, както знаем, той е бил елементарно ликвидиран, при положение че вече не е бил полезен никому.

Компетентните американски органи са наясно за всичко това, тъй като кореспонденцията на посолството системно се следи. Засега обаче те не са се опитали да се възползват от споменатото писмо. Нито пък питат посолството за неща около Осуълд; очевидно изчакват някакъв друг момент.

Възниква също така въпросът дали има връзка между изчаквателната позиция на американските власти и мисълта, изказана от посланик Томпсън за по-голяма въздържаност на съветската преса и постепенно приглушаване на цялата афера около убийството на Кенеди.

Така че главният въпрос за нас сега е: дали сами да предадем на американците последното писмо на Осуълд, ако те поискат консулската ни кореспонденция с него. След като оце-

няваме всички „за“ и „против“, склонни сме да предадем писмото на властите, защото ако не го направим, организаторите на цялата тази провокация ще се опитат да насочат подозренията към нас.

Моля потвърдете получаването.
Съгласувано с А. И. Микоян

26 ноември 1963
А. Добринин.

Документ № 4

Шифрована телеграма от Анатолий Добринин
До ЦК на КПСС, 30 ноември 1963
Свърхсекретна от особена важност

Вашингтон 55380 8 50 1 XII 63

Днес се срещнах с Дийн Ръск и му предадох фотокопия от кореспонденцията на посолството с Осъулд. По-специално коментирах последното му писмо от 9 ноември (Ваш специален № 1328)

Ръск ми благодари с думите, че оценява много високо инициативата на съветската страна по този въпрос. Ръск попита дали сме представили вече материалите на новосформираната президентска комисия начело със съдията от Върховния съд Уорън. Отговорих му, че оставяме изцяло на неговата преценка какво да прави по-нататък с писмата, тъй като сме уверени, че той ще постъпи по най-подходящия начин.

Ръск ми благодари още веднаж за фотокопията. Виждаше се, че той е неподготвен за тази стъпка, и в същото време (като съдим от поведението му) бе доволен от това развитие на нещата.

Ръск ме помоли да попитам в Москва защо съветските власти са отказали да предоставят съветско гражданство на Осуълд по време на пребиваването му в СССР. Отговорих, че ще придвижа питането му. *Моля за инструкции какво да отговоря на Ръск.*

Ръск отбеляза в заключение, че се надява СССР да сътрудничи с Комисията Уорън по въпроси свързани с разследването. След това поиска да поговорим в конфиденциален порядък.

1. Ръск ме информира, че вчера президентът Джонсън е приел директора на Федералната служба за въздушни съобщения Халаби и му е поръчал да се срещне със съветски представители относно финализирането на американско-съветско споразумение за въздушна линия Москва – Ню-Йорк. Халаби ще пристигне в Москва около 10-11 декември.

2. Ръск после спомена за срещите си с Андрей Андреевич Громико в Ню Йорк и Вашингтон, където е бил обсъден въ-

проса за военните бюджети „Надявам се, каза той, след 10-15 дни да Ви съобщя размера на нашия бюджет, който няма да се различава от миналогодишния, и може би дори ще е по-малък.“ Той не постави директно въпроса ние да съобщим нашия бюджет, но това можеше да се подразбере.

3. След като ми припомни бележките си в разговора с Громико относно кубинския лидер Кастро, Ръск ме помоли да му предам в неофициална, съвсем лична форма, че 3 тона оръжия, засечени във Венесуела, са дошли директно от Куба. Той каза, че това са пушки, които преди време Кастро закупил в Белгия и чийто път е бил проследен на всички етапи от сделката.

Ръск спомена, че може би и китайците са замесени, но той не искал да драматизира случая. Просто искал да го доведе до знанието на своя съветски колега. И, разбира се, той не очаквал отговор по този въпрос.

Ръск информира, че самита на НАТО през декември т.г. ще бъде рутинна среща, и няма да се обсъждат въпроси за общи ядрени сили на блока. Джонсън нямал още определени планове да участва в срещата, но най-вероятно щял да замине за Европа да се срещне с колегите си от Алианса. Накрая Ръск ме помоли още веднаж разговорите ни да бъдат смятани за неофициални, за диалог в семейна атмосфера. През цялото време бяхме само двамата; в офиса не присъстваше никой друг.

Ръск изглеждаше много уморен. Очите му бяха зачервени от безсъние. „Спя по 3–4 часа дневно напоследък“ – оплака се той. Но иначе бе жизнен, в добро настроение, и излъчва увереност в собствената си здрава позиция, въпреки смяната на президентите.

Източник: Yeltsin Documents, US National Archives and Records Administration, Woodrow Wilson International Center for Scholars, Cold War International History Project, Issue 14/15, Winter 2003 – Spring 2004